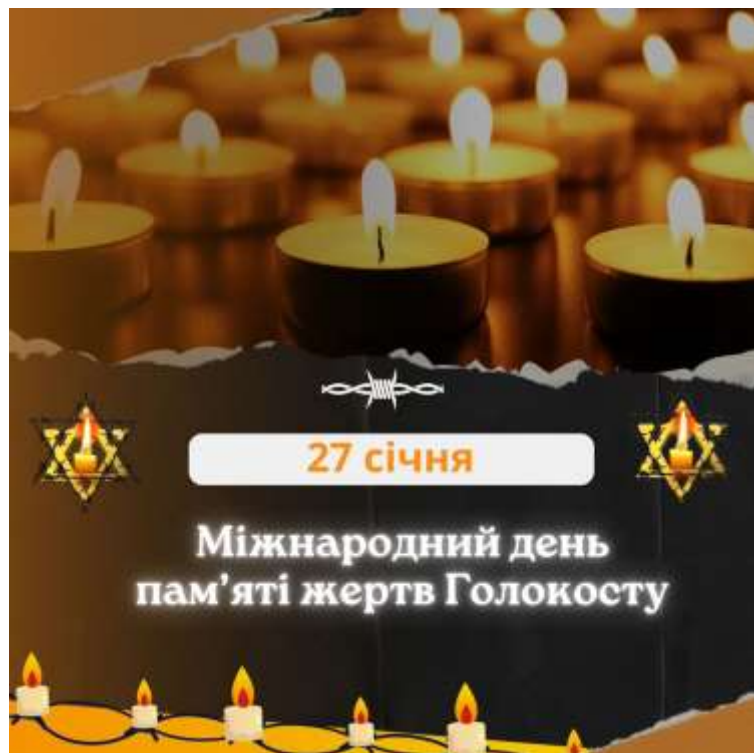

**МУЗЕЙ ГЕНОЦИДУ «ТЕРИТОРІЯ ПАМ'ЯТІ»
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА
ФОНД ПІДТРИМКИ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»;
ЛОС-АНДЖЕЛЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (LOS ANGELES UNIVERSITY)
(USA);
АРІЄЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ARIEL UNIVERSITY CENTER OF
SAMARIA) (ISRAEL);
ЗАХІДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТІМІШОАРИ (WESTERN UNIVERSITY
OF TIMISOARA) (ROMANIA)**

МАТЕРІАЛИ

**Міжнародної науково-практичної конференції
«ПРОБЛЕМА ГЕНОЦИДУ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА»**

(Одеса, 23-24 січня 2025 року)

Одеса -2025

УДК:

Проблема геноциду: виклики сучасного суспільства. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 23-24 січня 2025 р.) 88 с.

Рецензенти:

Готинян Віталія Віталіївна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри культурології Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова

Наумкіна Світлана Михайлівна - доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Проблема геноциду: виклики сучасного суспільства» вміщує матеріали, які досліджують концепцію геноциду в творах Рафаля Лемкіна: філософське та правове підґрунтя; культурний геноцид: від доктрини до відповідальності; геноциди ХХ століття та їх вплив на генезу моральних складових людства; геноцидальні практики Російської імперії і їх доктринальне підґрунтя; вплив рішень міжнародних кримінальних трибуналів на колективну пам'ять щодо геноцидів; меморіалізація пам'яті жертв геноцидів; геноцидальний вимір агресії Росії проти України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 12 від 27 березня 2025 р.)

«Проблема геноциду: виклики сучасного суспільства»

23-24 січня 2025 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Козленко Павло Юхимович – голова правління Громадської організації «Одеський центр дослідження Голокосту»

Петінова Оксана Борисівна, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, *Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

ГЕНОЦИД ЯК ВИКЛИК МОРАЛЬНІЙ ПРИРОДІ ЛЮДСТВА: ФІЛОСОФСЬКІ РОЗДУМИ ПРО ЗЛО, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ І ГУМАНІЗМ

Геноциди ХХ століття — Голокост, Голодомор, геноцид у Руанді, Вірменський геноцид та інші — залишили глибокий слід у свідомості людства, ставши символом масового зла. Ці події спонукають до переосмислення природи людського зла, концепції відповідальності та значення гуманізму. Філософське осмислення цих трагедій дає змогу зрозуміти, як вони вплинули на генезу моральних складових людства та чи здатне суспільство виробити імунітет проти подібних злочинів у майбутньому.

Геноцид, як прояв системного насильства, порушує етичні та антропологічні основи гуманізму. Філософи, зокрема Г. Арендт, розглядали феномен «банальності зла» на прикладі Голокосту, показуючи, що геноцид не завжди пов'язаний з патологією окремих особистостей. Масове зло виникає тоді, коли люди перестають осмислювати свої дії та беззастережно виконують накази. Г. Арендт відзначала, що навіть за найтемніших часів ми маємо право сподіватися бодай якогось промінця, не стільки від теорій та понять, скільки від непевного, мерехтливого і незрідка кволого світла, котре дехто в своєму житті і праці, засвідчує за будь-яких обставин і котрим осяває визначений йому на землі строк. У книзі «Айхман в Єрусалимі» [3], яка створена на основі матеріалів судового процесу 1961 року над нацистським лідером Адольфом Айхманом, докладно проаналізовано події Голокосту в різних європейських країнах та розглянуто роль А. Айхмана, нацистського лідера, у здійсненні плану «остаточного розв'язання єврейського питання».

Також Е. Левінас наголошував на важливості етичного відповідальності перед іншим [2]. У контексті геноциду втрата діалогу та дегуманізація групи «інших» стають ключовими факторами, що легітимують злочини проти людства. Оригінальна філософія «Іншого» Е. Левінаса дає змогу переглянути проблему критики суб'єкта в етиці. Подолання чи обхід цієї проблеми допоможе етичній думці протистояти політичній редукції. В інтерпретації левінасівської спадщини варто зважити не лише на витоки цієї думки з феноменологічної традиції, а й звернути увагу на її рецепцію та подальший вплив [6, с. 50].

Однією з центральних проблем філософської етики у контексті геноцидів є питання відповідальності. К. Ясперс у своїй праці «Питання провини» (1946) запропонував розрізняти чотири рівні провини: кримінальну, політичну, моральну та метафізичну. Геноцид як злочин виходить за межі особистої провини, покладаючи моральну відповідальність також на суспільство, яке потурає чи байдуже сприймає насильство [1].

Приклад геноциду у Руанді 1994 року, коли у центрі Африки впродовж ста днів в особливо жорстокий спосіб вбили мільйон людей, демонструє, як пропаганда та дегуманізація здатні перетворити звичайних людей на виконавців жахливих злочинів. Це викликає питання: чи можливо запобігти подібному шляхом розвитку особистої етичної відповідальності?

Геноциди ХХ століття оголили крихкість гуманізму та моральних основ суспільства. Однак саме ці трагедії стали поштовхом для перегляду принципів гуманізму. Після Голокосту було створено Загальну декларацію прав людини (1948), яка закріпила принципи, що мають запобігти подібним злочинам у майбутньому. Етичний гуманізм відновлює цінність людського життя, наголошуючи на неприпустимості дегуманізації. Філософ Жан-Поль Сартр вважав, що вибір кожної людини впливає на моральну сутність людства загалом [5]. У контексті геноциду це означає, що навіть пасивна байдужість стає співучастю в злочині.

Серед уроків геноцидів для морального розвитку людства можна виокремити збереження пам'яті про жертв геноцидів, що є елементом формування морального імунітету суспільства. Меморіали, музеї та освітні програми запобігають забуттю, яке може стати основою для повторення злочинів. Формування етичної свідомості через навчання про трагедії минулого дозволяє новим поколінням усвідомити небезпеку дегуманізації та пропаганди ненависті. Розвиток міжнародного права, зокрема принципу «Responsibility to Protect» (R2P), стає інструментом для протидії масовим злочинам. Це вимагає колективного морального вибору світової спільноти.

Таким чином, геноциди ХХ століття стали дзеркалом, у якому людство побачило власне моральне безсилля перед обличчям організованого зла. Однак ці трагедії також стали поштовхом до переосмислення моральних принципів, посилення гуманістичних цінностей та розвитку відповідальності на рівні окремих осіб та суспільств. Філософське осмислення геноцидів допомагає зрозуміти не лише причини трагедій, але й шляхи до формування морального імунітету, що може захистити людство від подібних злочинів у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Jaspers K., Die Schuldfrage. Ein Beitrag zur deutschen Frage. Madison: Artemis-Verlag Zurich, 1946, 95 p.
2. Levinas L. Totalité et infini, Essai sur l'extériorité. Paris : Le Livre de poche. Biblio essais, 1990. 346 p.
3. Арендт Х. Айхман в Єрусалимі. Розповідь про банальність зла / Переклад А. Котенко, К.: Дух і література. 2021, 376 с.
4. Загальна декларація прав людини. Стислий виклад. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights>
5. Обревко Ю. М. Розуміння свободи у філософії Ж. П. Сартра. Свобода та детермінація у сучасному світі. URL: <https://newacropolis.org.ua/theses/ponymanye-svobody-v-fylosofyy-zhana-polia-sarttra-1500792580#:~:text>

6. Речич Л. Л. Емануель Левінас та його Інший. Наукові записки НаУКМА. 2016. Т. 180 : Філософія та релігієзнавство. С. 50-55.

Поплавська Тетяна Миколаївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, *Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*,

Бутенко Елеонора Геннадіївна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, ОНП «Філософія», *Університет Ушинського, м. Одеса, Україна*

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Творчість – одна з ключових компетенцій ХХІ століття, яка визначає здатність особистості адаптуватися до викликів сучасного світу, розв'язувати проблеми та генерувати нові ідеї. З впровадженням освітніх технологій відкриваються нові можливості для розвитку творчої особистості. Інноваційні методи навчання, інтерактивні інструменти та цифрові платформи стають потужними ресурсами для реалізації творчого потенціалу учнів.

Сучасні освітні технології орієнтовані на індивідуалізацію, дистанційність та варіативність освітнього процесу, академічну мобільність учнів, незалежно від віку та рівня освіти.

Під термінологічним поєднанням «освітні технології» розуміють конструктивні рішення, отримані з урахуванням практичного досвіду. Особливість методів та диференціація на види у цій сфері значною мірою залежить від участі в них людини та способів здійснення такого підрозділу. Але не менш важливими є особливості задіяності. Творчий процес тісно переплетений із науковими дослідженнями, застосуванням електронних інструментів. Все це пов'язано з традиційними методами мнемоніки, концентрації уваги та засвоєння отриманої інформації разом з її асоціюванням із вже накопиченими масивом знань, систематизацією та впорядкуванням.

Широта застосовуваного терміну «освітні технології» була з моменту його введення в минулому столітті. Звідси неминучі у такій ситуації наукові суперечки. Теоретики схильні відносити до освітніх технологій (далі – ОТ) побудовані моделі, виходячи з яких розробляється практична сфера. Практики впевнені, що під нього підпадає класифікація та виявлена структура. Проте ключовими поняттями освітньої технології визнаються і модель, і діяльність педагога, де модель є опис роботи викладача, з погляду концепції, змісту та проходження процесу.

До характерних особливостей сучасних освітніх технологій відносять: • застосування варіабельних професійних інструментів; • тісна взаємодія з інформаційними технологіями; • безперервність навчання та його взаємозв'язок з іншими галузями науки; • паралельне виховання та розвиток особистісних якостей, гуманізація свідомості; • взаємодія технічних можливостей та ресурсів певного віку; • якість застосовуваних методів та реалізація їх повноцінного